

GELOOF

19 maart 1971

Goedenavond, vrienden.

Bij het begin van de bijeenkomst moet ik u vertellen dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn. Wat dat betreft zijn wij precies zoals u. Denkt zelf na. U kunt dan ook fouten en vergissingen maken, maar dat zijn dan tenminste nog uw eigen vergissingen. Ons onderwerp van heden dient van geestelijke aard te zijn en om eerlijk te zijn ben ik het er niet geheel mee eens dat men het juist mij in de maag heeft gesplitst. Maar het moet nu eenmaal en daarom wil ik, met uw toestemming, met u spreken over

GELOOF

Drie vierde van het menselijke leven berust op geloof. Er zijn misschien mensen die menen dat zij niet geloven. Maar als je het goed beziet, is zelfs een atheïst alleen maar iemand, die gelooft dat er geen God is. Bewijzen kan hij het niet, dus is ook hij een gelovige. Iemand kan een materialist zijn. Maar ook dan stel ik dat geloof hierbij een rol speelt: want hij meent dat hij hiermede verder zal komen, maar zeker weten doet hij het ook niet. Bijna alles in het leven is gebaseerd op waarden die wij aannemen als zeker, terwijl wij in feite nog niet genoeg ervan weten om hun bestaan geheel te kunnen bewijzen. Zelfs wanneer u een bankrekening opent en een chequeboekje krijgt, schuilt hierin enig geloof. Want men neemt dan maar aan dat u wel eerlijk zult zijn, zonder dit zeker te weten. Wat volgens mij ook een vorm van geloof is. De gehele menselijke maatschappij blijkt gebaseerd te zijn op het als zekerheid stellen van het onbewezene of onbewijsbare. Misschien heeft de mens juist daarom wel het redelijke bewijs uitgevonden, want hiermede kan hij zijn geloof voorzien van een geraamte waardoor het niet zonder meer geheel in elkaar kan zakken.

(blad 219 ontbreekt)

(...geloof) menigeen tegen al zijn redelijk besef, in het bestaan van een bepaalde wereld na de dood. Men zoekt naar bewijzen voor het bestaan daarvan en op zuiver persoonlijke basis kan men misschien voor het ik aanvaardbare bewijzen in die zin vinden. Maar je kunt nooit een objectief bewijs leveren voor het bestaan van een wereld na de dood of de waarden en eigenschappen die die wereld zou bezitten. Het is eigenlijk net als met de vliegende schotels; je kunt wel aantonen dat er iets is, maar niet wat het is. Je kunt hoogstens stellen dat een deel van de waarheid ongetwijfeld achterover wordt gedrukt en dat een ander deel van de waarheid op vervormde en misleidende wijze wordt uitgebazuind. Wat dat betreft is er kennelijk weinig verschil tussen (religieus) geloof en vliegende schotels.

Maar wanneer een geloof voor een mens een noodzaak is, komt de vraag op: Wat heb ik dan nodig? Het antwoord zal luiden: In de eerste plaats heb ik iets nodig dat aan mij beantwoordt. Het is dus een persoonlijke zaak. Ook dit zal vele mensen vreemd in de oren klinken. Men stelt: een geloof berust eenvoudig op het aanvaarden van de waarheid zoals die geopenbaard is. Maar daar tegenover stel ik dan de vraag: Wie bewijst u dat dit geloof van u dé waarheid is dat de openbaring een werkelijke was? En bovendien: hoe zou ik in de waarheid van een geloof kunnen geloven wanneer het geheel strijdig is met alles wat ik leef, denk en gevoel? Voor mij is dit een reden om te stellen dat je een geloof alleen kunt aanvaarden wanneer het bij je past, beantwoordt aan bepaalde behoeften die je koestert.

Zonder deze persoonlijke band heeft het geloof geen enkele inhoud. Je kunt duizendmalen zeggen dat je gelooft in de verlossing en de herrijzenis. Maar wanneer je dit niet werkelijk, en

innerlijk doet, verandert het niets. Dan speel je eigenlijk alleen maar komedie. Er zijn trouwens heel wat mensen die komedie spelen met hun zogenaamd geloof, tegenover God als tegenover hun medemensen. Maar een werkelijk geloof is deel van je wezen en zal daarom ook dienen bij je te passen. Daarom dien je geloof te benaderen vanuit de vraag: wat heb ik eigenlijk nodig? Er kan geen sprake van zijn dat er maar één vaste en menselijk geformuleerde vorm van geloof kan bestaan die de enige waarheid is en verder niets. Je kunt zelfs niet beweren dat een geloof een universele waarheid bevat. Je kunt alleen maar stellen dat er een vorm van geloof bestaat die voor jou waarheid is, iets waaruit je putten en beleven kunt, iets waardoor je niet alleen maar gelukkiger wordt en je zekerder gevoelt, maar ook innerlijk een gevoel van ruimte vindt, alsof je door het leven niet meer zo ingesloten, ja, opgesloten bent.

Zo begin je dan te vragen: wat zijn mijn behoeften? Nu zullen er mensen zijn die vooral behoefte hebben aan iemand die hun lasten voor hen zou kunnen dragen. Dat zijn de mensen die in een verlossing geloven en steeds weer herhalen dat zij zondaars zijn en vergeving van node hebben. Hun geloof zal persoonlijkheden met grote macht omvatten, dié de nodige vergeving, leiding en bescherming kunnen geven. Anderen hebben het gevoel dat de belangrijkheid van de dingen in het leven maar schijn is, maya, begoocheling. Zij zoeken een andere waarheid en zoeken te komen tot een ongebondenheid aan vormen, zodat zij op kunnen gaan in een totaliteit. Deze mensen zullen graviteren naar bijvoorbeeld het boeddhisme, terwijl de eersten een meestal betrekkelijk primitief christendom met alle krachten aanhangen en verdedigen. En al die mensen willen het gevoel hebben dat zij met hun op behoeften gebaseerde stellingen gelijk hebben zodat zij de gehele wereld voortdurend toeschreeuwen: Wij hebben het enige ware geloof.

Elk van hen, welke vorm van geloof hij ook uiterlijk beleeft, blijkt in zich alleen het geloof te aanvaarden dat hij nodig heeft, het geloof dat hij in zekere zin verdient. Alweer een gekke opmerking: een geloof hebben zoals je verdient. Maar alleen zoals je bent, kun je werkelijk geloven. Een mens die eerlijk zoekt naar het betere, het hogere, ontmoet in het leven vele dingen die voor hem inderdaad beter en hoger zijn zoals hij in zich vele dingen zal ontmoeten die hem doen stilstaan en zeggen: hier is iets anders aan de hand, hier leeft opeens in mij iets vreemds, iets bijzonders. En deze dingen blijken dan een innerlijke bevestiging te zijn van het hogere waarnaar hij streeft.

Als je een geloof begint met een tegen alles eigen inhouden in te stellen: "dit is er", dan komt de innerlijke beleving, die de bevestiging vormt en een werkelijk geloven eerst mogelijk maakt, meestal niet. Maar wanneer een mens stelt: ik geloof dat dit goed of juist is, en ik wil proberen het waar te maken vanuit mijzelf, zo zal er een ogenblik komen, waarop hij voelt: het is niet alleen mijn Ik dat deze dingen waarmaakt, er is veel meer en zo sta ik niet alleen. Een ander zal misschien stellen: Jezus heeft mij verlost, en hopen dat het waar kan zijn. Zolang het bij het stellen blijft, haalt het niets uit. Maar op het ogenblik dat je je verbonden gaat gevoelen met Jezus die in jouw ogen dan desnoods nog alleen maar een mythologische figuur hoeft te zijn die je niet beschouwt als werkelijkheid, dan wordt deze Jezus een kracht voor je. Je gaat leven op die manier, én door deze andere wijze van leven krijg je als het ware antwoord uit de wereld: dat wat je bent, wekt een antwoord in anderen, in het andere, in de totaliteit.

Waarom het zo is? Wanneer ik zou zeggen dat God het zo wil, is dit een geloof. Ik geloof dit toevallig inderdaad. Maar dat betekent nog niet dat dit voor iedereen een waarheid hoeft te zijn. Voor mij is dit een waarheid. Maar wat het voor u betekent, zult u zelf moeten uitzoeken. Vanuit mijn geloof en denken stel ik dan meteen maar: de werkelijkheid omtrent God en leven is altijd te veel vermenschlijkt. God als een oude heer die op een wolkje zit te tronen, is een voorstelling die past bij menselijke heersers, bij koningen en keizers, heersers. Het is het menselijke gezag, uitgebeeld op een wolkje en omgeven door een stralenkransje. Maar je kunt aan God nog geloven wanneer die vorm al lang gedooft is en geen werkelijke betekenis meer voor je heeft. Mogelijk is God dan voor jou de wolk zelf of is Hij nog vager. Misschien is Hij alleen nog maar een licht dat ergens schijnt of een oog dat je waarneemt. Ik ken ook dan nog menselijke waarden aan God toe, maar die menselijke waarden zijn niet meer à priori de eigenschappen en vorm

van God zelf voor mij, maar eerder de kenbaarheid voor mij van iets wat anders onvoorstelbaar wordt.

Op die manier wordt het geloof al reëler voor je. Er zullen wel mensen zijn die stellen: u zegt dat nu wel, maar hoe zat het dan bijvoorbeeld met de joden in de woestijn? Tja. Zij hebben zich er aardig doorheen geslagen en er zijn heel wat dingen gebeurd die eigenaardig zijn. Mozes slaat bijvoorbeeld water met zijn staf uit een rots. Maar ik heb wichelroedeloopers gezien die ongeveer hetzelfde doen. En dan is er bij niemand sprake van een goddelijk wonder. Maar de gelovige zal het hierbij niet laten rusten. Misschien noemt men dan het brandende braambos. Maar misschien heeft u wel in de herfst een klein boompje in de zon zien staan en gemerkt hoe het is of het brandt, terwijl de lucht van een late herfsthitte trilt, alles zonder dat er vuur is. Indien wij aannemen dat ook de bramen in Afrika een tijd kennen, waarin hun bladeren verkleuren, wordt het geheel weer verklaarbaar en kan de stem die spreekt, desnoods als een soort hallicunatie beschouwd worden. O, u denkt nu aan de door tocht door de Rode Zee? Als wij het historisch nagaan, is het waarschijnlijk de zogenaamde Schelpzee geweest die doorgetrokken werd. En daar zijn dergelijke toestanden bij het samenvallen van een bepaalde tijd en een bepaalde wind meer voorgekomen. Waarmede ik alweer wil zeggen dat het niet direct een werkelijk wonder, een goddelijk ingrijpen, geweest hoeft te zijn. Het kan wel, maar, gezien het verhaal, is het niet onvermijdelijk zo.

Al de wonderen die wij in het verleden vinden, zijn wonderen in de ogen van de mensen die ze meemaken, ook al kunnen wij nu daarvoor misschien een eenvoudige verklaring vinden. Neem het volgende eens: Jezus wandelde over de wateren. Maar er bestaan op het ogenblik schoenen, waarmede je inderdaad over het water kunt lopen wanneer je maar handig genoeg bent. En als je dus een dergelijk verhaal hoort, zeg ik automatisch: wie weet wat Hij aan zijn voeten had? Dit klinkt vooral de oprechte gelovigen natuurlijk wat hatelijk in de oren. Maar ik probeer alleen maar duidelijk te maken dat iets al gauw een wonder wordt wanneer je niet weet hoe het gebeurt. Ik stel daarnaast dat men later vaak een redelijke verklaring voor een dergelijk feit kan geven, zodat het, ondanks de wijze waarop tijdgenoten het beleefden, geen wonder meer is.

Er zijn meer dingen die je in het kader van de moderne erkenningen beter kunt beseffen. Zo is het wel duidelijk dat de belangrijkheid van de God van Israël vooral ligt in het feit dat hij zijn volk heeft uitverkoren: de joden hebben het niet gemakkelijk gehad. Ik kan het gebed van die jood dan ook best begrijpen die eens zei: God, U hebt ons nu al zo lang uitverkoren, neem nu eens even een ander daarvoor. Want eerlijk is eerlijk: ondanks alle wonderverhalen hebben de joden van hun uitverkoren-zijn zeker niet veel plezier gehad. Altijd weer is het geloof aan het uitverkoren zijn aan de andere kant de kracht van het joodse volk geweest. Zij zijn gebleven wat zij waren, een afzonderlijk volk, juist door het gevoel van uitverkoren zijn waardoor zij zich voelden als anders en belangrijker dan anderen. Want dat kwam uit hun geloof voort. Misschien dat hun geloof wel zo intens is geworden, zo intens wordt, beleefd ook, omdat de joden zoveel in de verdrukking hebben gezeten, omdat zij vaak alleen hun geloof nog maar hadden om zich enige betekenis te geven en hen een gevoel van menselijkheid en menselijke waardigheid, van verheven zijn boven hun achtervolgers, te verschaffen. Psychologisch is deze verklaring absoluut houdbaar.

Als ik zo argumenteer, zal er altijd weer iemand zijn die beweert: Wat u zegt, is onzinnig, want de bijbel is Gods Woord. Ik wil niet met het oude argument aan komen dragen dat de bron voor deze verklaring alleen maar de bijbel zélf is, terwijl verder niets historisch is vastgelegd, waaruit die pretentie verder aannemelijk wordt gemaakt. Ik wil alleen maar opmerken dat God dan wel een buitengewoon goede schrijver moet zijn die vele verschillende genres beheerst, vanaf dichtkunst via pornografie tot politieke tractaten toe. Want al deze elementen en vele niet genoemde bovendien kun je in een allegaartje van stijlen, in de bijbel aantreffen. Voor mij is die bijbel dan ook eerder een kroniek, een door velen ongeschreven geschiedenis van een volk, een reeks historische feiten en overleveringen, met anecdotes enzovoort erin verwerkt. Indien u eerlijk bent en de bijbel kent, zult u toe moeten geven dat ik hier niets te veel beweer. Dan

moogt u, ondanks dit alles, blijven geloven dat het alleen maar het werk van God is dat dit alles werd vastgelegd. Want uw geloof is uw eigen zaak. Maar u zult het moeilijk vinden met daadwerkelijke bewijzen te komen wanneer ik beweer dat het anders is.

U kunt de historische waarheid van de bijbel misschien op menig punt bewijzen. Je kunt bijvoorbeeld aan de hand van de opgravingen in deze eeuw aantonen dat de rijkdommen en macht van Salomo die men lange tijd als symbolisch of zelfs als overdreven beschouwde, feitelijke waarheid zijn geweest. Wij kunnen bewijzen dat er op bepaalde plaatsen in zijn tijd koper werd gewonnen én gesmolten dat hij bij een havenplaats aan de Rode Zee werkelijk zoveel strijdagens had - letterlijk honderden - gezien de stallen die gevonden zijn en waarin resten van dergelijke wagens zijn aangetroffen, evenals boxen voor vele honderden paarden. Je kunt de historische juistheid van delen van de bijbel aantonen en voor andere delen tenminste aannemelijk maken. Maar daarmee heb je nog niet bewezen dat die bijbel nu werkelijk Gods' woord is. Dat kun je alleen maar geloven.

Wat de vraag doet rijzen waarom men dit dan toch overal in het Westen schijnt te geloven. Omdat het je van kindsaf geleerd is misschien? Dat zou erg dwaas zijn, want dat betekent duidelijk dat jezelf niet over die dingen nadenkt. Maar mogelijk heb je door die bijbel het gevoel met God in contact te zijn. Dat is ook geen bewijs voor de stelling dat die bijbel letterlijk en geheel Gods woord zou zijn, maar houdt wel in dat uit die bijbel God voor jou spreekt. Daarmee komen de zaken anders te liggen en is de vraag of die bijbel nu wel of niet werkelijk, en in letterlijke zin het woord Gods is, eigenlijk onbelangrijk geworden. Want ik ben ervan overtuigd dat, zo een schepsel zoekt iets van het Hogere te begrijpen, aan te voelen, dit Hogere zich ook kenbaar zal maken. Het zal zich dan kenbaar maken aan het Ik in alles wat men maar met dit Hogere associeert. Of u dan leest in het oude testament of in de Upanishaden maakt geen verschil meer: wanneer je God daarin zoekt, zal Hij voor jou daaruit spreken. De vorm is onbelangrijk, de feitelijke inhoud is zelfs onbelangrijk, alleen de betekenis die het voor je krijgt, is werkelijk belangrijk.

U kunt verder gaan en stellen: wanneer dit alles zo is, waarom zouden wij dan eigenlijk hier in u geloven? Dit lijkt mij na dit alles tenminste een logische vraag. Misschien denkt u niet zo logisch, maar daaraan kan ik weer niets doen. Maar wanneer ik in uw geval verkeerde, zou ik nu vragen: waarom zou ik u meer geloven dan in de bijbel? En het antwoord zou dan zijn: u kunt mij niet meer geloven dan de bijbel of minder. U kunt immers alleen in de waarde geloven van hetgeen voor uzelf een verheldering betekent wat voor u belangrijk is, daar het iets in u wakker maakt waardoor u iets meer beleeft, bent of ziet in de wereld, dan zonder dat het geval zou zijn. Waarmee ik iets heb vastgelegd dat tevens mijn tweede punt voor heden is: Geloof is een verrijking van je mogelijkheden door de zo mogelijk geworden overschrijding van de beperkingen die liggen in de menselijk logische denkwijze.

Op aarde zijn er heel wat mensen die menen dat je het geloof met de wetenschap moet benaderen. Ik heb iemand gekend die eens een goede ruit in wilde zetten met een voorhamer. Er kwamen scherven van. Iemand die met de instrumenten van wetenschap en redelijkheid zijn geloof te lijf gaat, kan misschien het een en ander wel bewijzen. Maar datgene in het geheel wat voor hem als mens werkelijk belangrijk is in het geloof, maakt hij zo waarschijnlijk grondig kapot. Geloof kun je niet herleiden tot iets redelijks, zo min als je kunt volstaan net de verklaring dat het iets bovenredelijks of bovenzinnelijks is. Je kunt alleen er mede werken wanneer je het leert beschouwen als iets wat niet door de rede bepaald kan worden, maar wat wel de rede aanvult. Iets waardoor je méér begrijpt, méér ziet, méér beseft en bent, dan zonder dit geloof.

Het is - althans voor mij - duidelijk dat geloof op de mogelijkheden van een gelovige een wonderbaarlijke invloed kan hebben. Ik zal geen voorbeelden geven van de vele kleine onverklaarbaarheden die in het kader van een geloof voor kunnen komen, zoals mensen die alleen door hun geloof van een ernstige ziekte genezen. Want u weet heus wel dat dergelijke dingen voor kunnen komen. Ik wil er alleen op wijzen dat een overtuiging, een met geheel het

wezen geconcentreerde gedachte, in staat is stoffelijke dingen te veranderen en de reactie daarop te wijzigen. Een hypnotiseur geeft een man een glas water met de opmerking: goed wijntje he? De ander proeft en bevestigt. Vraagt: is het geen Beaujolais, een 47er misschien? Wat in het glas zit is en blijft natuurlijk water. Maar het smaakt de gehypnotiseerde als Beaujolais en als hij er te veel van drinkt kan hij er zelfs dronken van worden ook. De hypnotiseur roept dan opeens uit: je hebt het mis, kijk maar, het is inkt. Waarop de proefpersoon bijna kotsmisselijk wordt. Maar in het glas is nog steeds water. Met andere woorden: de ervaringen van de man worden niet bepaald door wat er werkelijk is, maar door wat hij denkt dat er is. Misschien protesteert u nu dat dit alleen onder hypnose het geval is, want wanneer de man wakker is, beseft hij immers dat er alleen water in het glas zit. Maar uw water is ook een voorstelling. U beseft niet wat er zoal in kan zitten en wanneer u het wel zou weten, is de kans groot dat ook u van een glas water misselijk zou worden. Want niet het wezen der dingen, maar wat je erin ziet, is voor de mens bepalend.

Ik ga nog even in deze richting verder. In onderzoek in verband met de voedingsleer is gebleken dat een mens een gerecht beter verteert wanneer hij denkt dat het lekker is. Ook uiterlijkheden die niets met de smaak of voedingswaarde te maken hebben, blijken op de verteerbaarheid van invloed te zijn. De voedingswaarde blijkt dan ook hoger te zijn. Men kan dit verklaren door te wijzen op het feit dat wanneer iets met smaak wordt geconsumeerd, een betere speekselafscheiding en een betere maagwerking ontstaat. Maar zelfs een dergelijke wetenschappelijke verklaring onderstreept alleen maar het feit dat het denken de dingen voor een mens kan veranderen. Als ik denk dat er meer mogelijk is dan gemeenlijk op redelijke gronden wordt aangenomen, zou er zo misschien werkelijk iets meer mogelijk kunnen zijn. Wanneer ik geloof dat God een mens kan genezen en zeg: mijn kracht is uit God en ik genees u hiermede, zo denk ik dat menigeen werkelijk zal genezen.

U kunt natuurlijk stellen dat deze praktijken niet gecontroleerd kunnen worden en dat het gebruik van een dergelijke techniek om een mens te genezen wel gevaarlijk zou kunnen zijn. Ik ben het met u eens. Maar het feit blijft bestaan dat er op die manier werkelijk mensen zijn genezen. Er zijn gevallen bekend van mensen die als ongeneeslijk waren opgegeven en die door een dergelijke paranormale geneeswijze beter zijn geworden. Kennelijk maakt het voor de mogelijkheid tot genezen geen verschil of de genezer gelooft te werken krachtens de invloed van indianscouts en andere spirits - een systeem dat meestal Engelse import is - dan wel geloof aan een Jezus die achter hem staat of een engel die komt om genezing te brengen of mijnentwegen uitgaat van het denkbeeld dat hij biologische krachten aan anderen over kan dragen en hen zo zal kunnen genezen. Niet belangrijk is hoe hij tot het geloof komt dat hij kan genezen wanneer hij maar geheel in de mogelijkheid zelf gelooft. Door dit geloof alleen bestaat de kans dat hij iets tot stand brengt wat schijnbaar redelijk onmogelijk is.

Kijk maar naar de mensen van vandaag. Die geloven nog steeds dat er welvaart heerst. Die welvaart is niet werkelijk meer, maar men gelooft erin. Daardoor handelen de mensen, alsof er werkelijk een welvaart zou zijn en krijgen hogere salarissen, kopen meer en leven beter dan in een geval, waarin er meer werkelijke welvaart zou zijn, maar niemand erin zou geloven. Zover gaat het geloof zelfs. Het oude keep-smiling van de Amerikanen is niet geheel en al dwaas. Want als je kunt blijven glimlachen zul je zelf geloven dat het leven nog zo kwaad niet is. Wat ik denk over het leven, maakt het leven aan mij waar. Dat is niet reëel dat is niet redelijk, ook dat is geloof, maar het werkt. Waarom en hoe weet je niet. Je kunt met evenveel reden zeggen: het is de Here die dit doet of spreken over levensstromen of andere uitleg. Indien het resultaat bij zovele verschillende benaderingen hetzelfde blijft, zo zijn al de verklaringen kennelijk allen enigszins onjuist. Mogelijk bevatten zij allen een deel van dé waarheid, maar nimmer het geheel, want anders zouden niet mensen die middels een geheel andere benadering tot een geloof komen, gelijke resultaten kunnen boeken.

Met geloof kun je "wonderen" doen. Wat betekent dat de mens door geloof in staat is de grenzen van het menselijk redelijke te doorbreken en kenbare resultaten tot stand te brengen die door

eenieder kunnen worden geconstateerd, maar die niet meer binnen het kader van de menselijke rede verklaarbaar zijn. Al kan ik dan niet geheel duidelijk zien wat geloof hierbij voor een rol speelt, zo kan ik in ieder geval met zekerheid stellen dat geloof een concrete waarde heeft en een eigen, ook stoffelijk menselijke betekenis bezit.

Misschien vraagt u zich toch af of het niet belangrijk is wat je gelooft en hoe je dit geloof formuleert. Ik zou zeggen dat dit niet het geval is. Ik heb zo het gevoel dat geloof uit twee verschillende standpunten belangrijk kan zijn. Waarmede ik tot het vastleggen van een derde punt kom. Wanneer je innerlijk aanvoelen en erkennen je voert tot een wijze van leven die daarop geheel gebaseerd is, ontstaan onredelijkerwijze resultaten van het geloof en de leefwijze die echter algemeen constateerbaar zullen zijn. Wanneer je echter stelt een bepaald geloof te belijden en niet tot een werkelijk en metterdaad leven volgens dit geloof komt, bewijst het gebrek aan resultaten al dat je niet werkelijk gelooft wat je als je geloof pleegt te presenteren.

Een verkering die nogal eigenaardige conclusies met zich kan brengen. Jezus heeft tijdens zijn leven tegen zijn leerlingen eens gezegd: "Gaat uit en drijft de duivelen uit, geneest de zieken in mijnen naam en de naam des Vaders". De apostelen zijn verkondigers. Zij zijn dezelfde mensen die Jezus later zal uitzenden om zijn waarheid aan de mensen te brengen. Dus, verkondigers van Jezus' leer, u, dominee op de kansel en meneer pastoor achter het altaar evengoed als alle anderen die zich als apostelen zeggen te beschouwen, drijft duivelen uit en geneest in de naam van Jezus en de naam des Vaders. Want dat behoort bij je roeping. Er zijn inderdaad wel mensen die dit doen of trachten te doen, al zijn het er weinigen. Er zijn er echter zeer velen die wel een apostolaat beweren te vervullen, maar dergelijke dingen niet kunnen of willen doen. Mijn vraag is nu: waarom niet? Indien ik beweer in de werkelijkheid van alles wat er in bijbel en evangelie staat te geloven en beweer de verkondiger te zijn van de leer die Jezus de mensen heeft gegeven, moet ik ook geloven dat Zijn kracht in en met mij is. Wanneer ik een zegen durf te geven en sacramenten durf toe te dienen zal ik mijns inziens ook de moed op moeten brengen om zieken te genezen en duivelen uit te drijven wanneer dit nodig blijkt. En wanneer ik mij, onder welk voorwendsel ook, van een aanvaarden van dit deel van de opdracht in het evangelie onthoud, geloof ik niet werkelijk.

Hogelijk een wat gemene opmerking. Waarbij bovendien de huidige situatie het mogelijk maakt dat er tussen doktoren en theologen nog steeds vrede heerst. Maar aan de andere kant: wanneer je iets gelooft, moet je toch ook consequent zijn, heel erg consequent zelfs. Wanneer ik een christen zie die beweert een goede volgeling van Christus te zijn, maar wel steenrijk is, dan is mijn reactie: man, je bedondert de zaak of jezelf. Want Jezus heeft immers de rijke jongeling die vroeg wat hij moest doen om de meester te volgen, gezegd: "Schenk uw bezit aan de armen, laat alles achter huis, ouders en vrouw en volg mij". Maar ik kan goed begrijpen dat de predikanten hierop geen nadruk plegen te leggen: op die manier wordt het veel te duur voor de mensen om een goed christen te zijn en houd je geheel geen gelovigen meer over. Ik maak nu dergelijke opmerkingen omtrent het christendom, maar zou met evenveel recht en gemak soortgelijke opmerkingen kunnen maken omtrent de islam of bijvoorbeeld omtrent het hindoeïsme, waar de brahmaan zich ook heus niet meer in soberheid aan zijn studies wijdt, maar zaken doet, grondbezit heeft en arbeiders en boeren rustig uitbuit wanneer hij de kans daartoe krijgt. Of het boeddhisme bijvoorbeeld, waar het niet gebonden zijn aan de aarde, het los zijn van emotie en bezit de achtergrond vormt van de pijlers en wegen. Maar waar de zeer nederige monnikjes zich bezighouden met politiek, macht zoeken te verkrijgen en in feite voortdurend bezig zijn met hun stoffelijke mogelijkheden en belangen. Want ook elders klopt het niet meer wanneer je geloof en praktijk gaat vergelijken. Denk dus niet dat ik in het bijzonder het christendom wil aanvallen. Dat is zeker mijn bedoeling niet. Maar ik put hieruit mijn voorbeelden, omdat jullie het christendom en de toestanden daarin nu eenmaal het beste kent.

Een geloof dat een werkelijk geloof is dient tot in alle consequenties beleefd te worden. Indien men een leer als volledig waar erkent dient men er ook volledig naar te leven. Leeft men er niet naar, dan kan men zich er wel af maken met een "God in zijn genade zal mij wel redden". Maar

wanneer zo iemand dan toch beweert werkelijk de gehele leer te aanvaarden en in de waarheid daarvan geheel en zonder voorbehoud te geloven, dan zijn het in mijn ogen luie donders die wel kunnen zwemmen, maar als zij in het water liggen rustig wachten of er misschien iemand met een reddingsgordel aankomt dragen en anders rustig verdrinken. Vergeef mij. Van de geest wordt mooie taal verwacht. Zoals men van God menselijke rechtvaardigheid en dergelijke verwacht. Maar het is niet zo. Wanneer ik werkelijk in vuur geraak, gebruik ik wel eens uitdrukkingen die de nekharen van mijn toehoorders bedenkelijk omhoog doen rijzen. Maar zonder dit zou ik mijzelf niet zijn.

Wanneer God rechtvaardig zou moeten zijn volgens de menselijke maatstaven van recht, zou er niet veel van hem deugen. Maar God is God, een mens een mens. Wanneer wij een menselijk beeld van recht en rechtvaardigheid hebben, Gods werken bezien en dan beweren dat God ondanks alles toch rechtvaardig is, beduvelen wij onszelf. We kunnen dan beter zeggen: Wij weten niet wat werkelijk rechtvaardig is en alles wat wij zo noemen, is iets anders - wat natuurlijk ook onze zelfrechtvaardigingen aantast - dan wel zullen wij moeten stellen dat in God geen rechtvaardigheid bestaat, maar iets anders. Want zo consequent zouden wij dan ook weer moeten zijn. Maar consequent redelijke conclusies omtrent God en diens wezen kunnen wij ook al niet aanvaarden. Daarom stel ik juist dat wij het niet in de rede moeten zoeken, maar dienen te streven naar een geloof dat ons werkelijk past. Want wij falen steeds weer wanneer wij ons geloof als een algemeen geldende werkelijkheid willen beschouwen.

Ik kan bijvoorbeeld stellen dat ik in Jezus Christus geloof op een enigszins andere wijze geloof dan u. Voor mij is dit geloof een volledige waarheid. Ik heb Hem gezien en gesproken, ik ken Hem. U niet. Maar is mijn geloof daarom meer waard dan het uwe? Misschien is uw geloof wel meer waard, juist omdat u hem niet kent en is uw mogelijkheid daarin hoezeer het ook vol onjuistheden is volgens mij, voor u belangrijker en geeft het meer resultaten dan het mijne. Want voor mij schuilt in wat ik geloof noem, zóveel persoonlijk ervaren en weten. Maar indien u een geloof zegt te belijden dat u niet waarmaakt, dan is zowel het geloof als uw leven een leugen. En dat kunt u zelfs heel goed begrijpen ook. Naarmate je meer liegt, ten aanzien van hetgeen je pretendeert te geloven, zul je je geloof minder kunnen beleven, is het in mindere mate voor je waar en wordt het op de duur slechts een vaagheid van woorden, waarop je je alleen werkelijk beroept wanneer het er om gaat je gedrag naar buiten toe aanvaardbaar te maken.

Er zijn zoveel van die problemen. Ik vraag mij bijvoorbeeld af, waarom zoveel mensen zoveel drukte over het priestercelibaat maken. Zeker, ik zou er niet aan beginnen, zeker wanneer ik op aarde leefde in een vorm die wat beter is dan ik de laatste keer had. Maar het is een regel. Wanneer iemand die regel aanvaardt omdat hij meent op die manier God het beste te kunnen dienen, moet hij later zich niet terug willen trekken uit de verplichting zonder ook al het andere wat hij dankzij het aangaan hiervan heeft verworven, af te wijzen. En als een mens meent dat het Gods wil niet is dat de mens alleen leeft - volgens mij juist - dan moet hij ook een dergelijke verplichting niet op zich nemen om een bedienaar van het woord te kunnen worden of zoiets. Ook in dit opzicht moet je ten aanzien van je werkelijke geloof consequent zijn.

Een ander punt zijn de voortdurende geschillen tussen verschillende soorten christenen. Ik vind het gewoonweg iets verschrikkelijks: "Ik ben hervormd en dus juist en rechtzinnig in de leer. Maar die ander deugt niet geheel, want hij is gereformeerd, en die ander is te vrijzinnig die deugt helemaal niet. En met die mens moet je maar helemaal niet spreken, want die is katholiek en dus familie van de hoer van Rome". Want er zijn heel wat mensen die zo reageren. Volgens mij zouden zij verstandiger doen door te zeggen: Jezus heeft ons geleerd hoe wij moeten leven. Laten wij die wijze van leven maar eerst eens waar gaan maken, dan kunnen wij later altijd nog vechten over onze kleine verschillen van mening en interpretatie. Die mensen zijn altijd zo ontzettend druk bezig de nadruk te leggen op verschillen. Ik geloof niet dat Jezus zoveel verschillen heeft willen maken. Wat dat betreft, is hij misschien zelfs het ideale beeld van wat

geloof betekenen kan. Behalve, voor sommige christenen natuurlijk, want die stellen: "Hij was de zoon van God, dus hij wist het". En ook u gelooft dit misschien.

Maar in ieder geval wordt duidelijk dat Jezus een weg gaat - die hij voor zich zeker niet zou verkiezen - enkel omdat hij weet of meent te weten dat zij juist is. Toch kan niemand werkelijk aantonen dat dit werkelijk de meest juiste weg was dat het op een andere wijze niet beter had gekund. Want indien God de mens zijn schulden wil vergeven, kan hij dit heus wel doen, zonder eerst zijn zoon bloedig te offeren. Jezus doet wonderen en kan dit kennelijk ook wanneer hij moe en uitgeput is. Hij doet die wonderen niet uit eigen kracht, maar beroept zich daarbij steeds weer op de Vader die in hem leeft, op iets dus wat hij in zich als werkelijk beleeft en erkent. Als dit geen voorbeeld is van wat geloof zou moeten zijn, weet ik het niet meer.

Maar zo dit de norm moet zijn van een christelijke samenleving hoe komt het dan dat er steeds weer oorlog is dat christenen nu vechten, in Vietnam dat christelijke blanken even christelijke negers de koppen inslaan uit naam van de goede orde. Want het mag natuurlijk geen racisme heten. Hoe is dit mogelijk? Hoe is het mogelijk dat men met de mond vol bijbelspreuken gelijktijdig een apartheid voorstaat die een ontwaarding, ja, ontmenselijking van anderen inhoudt? Volgens mij heeft dit niets meer met werkelijk geloof te maken, zeker niet met werkelijk christelijk geloof. Dergelijke vormen van christendom zijn in mijn ogen eerder een vorm van politiek waarbij je met God probeert te dreigen wanneer je zelf niet in staat bent te overtuigen. Maar nogmaals, het is overal hetzelfde: in de islam heeft men de koran, het boek van de profeet, Mohammed die zelf tijdens zijn leven reeds in de hemel is geweest. En als die het niet zo zegt dat je er vrede mee hebt, zijn er altijd nog de uitleggers en vertalers. Je kiest bijvoorbeeld voor Ali wanneer je de ene kant uitwilt, en voor Hussein wanneer je de andere en meer tolerante kant wilt kiezen.

De mensen zijn dol op profeten, vooral wanneer zij iets verkondigen wat hen past, want wanneer een door God uitverkoren profeet vertelt dat je gelijk hebt, kon je immers doen wat je wilde? Maar met werkelijk geloof heeft het niet veel te maken. Werkelijk geloof hangt af van jouw innerlijk, niet van een goedkeuring vanuit een profeet. Waarmede ik aan mijn laatste punt kom. Daarna komt u aan het woord. Het werkelijke geloof is een zodanige innerlijke beleving dat hierdoor je uiterlijkheden bepaald worden, en zelfs je begrenzingsen in de uiterlijkheid mede bepaald worden. Op het ogenblik echter dat het uiterlijke je geloof kan bepalen, is er geen sprake meer van een werkelijk geloof.

En nu het woord aan u voor een repliek.

Vraag: Tijdens een tv-debat stelde iemand: Er is geen God. Geloof is altijd bepaald geweest door de tijd waarin men leefde en door de behoefte die men gevoelde.

Antwoord: Aardig geformuleerd. Maar de formulering is al even onjuist als zijn ontkenning van het bestaan van God, zo hij dit inderdaad als zekerheid heeft gesteld. Stelt hij alles als een mening, een geloofspunt, dan is het zijn recht, zo te spreken. Maar bewijzen kan hij, hetgeen hij stelt, niet. Wanneer de man stelt dat de vormen van een geloof altijd weer bepaald worden door de tijd, waarin men leeft, de sociale verhoudingen die heersen en de menselijke behoeften, zo heeft hij mijns inziens gelijk. Maar het feit dat er, zolang er mensen zijn, altijd een vorm van geloof heeft bestaan, kan men dit niet meer als bepaald door omstandigheden zonder meer beschouwen. Ga terug tot die tijd van de mensheid, waarin de geloofswaarden werden uitgedrukt in fetischisme en dergelijke Dit is een vorm. Maar voor de mensen ertoe kwamen een onbekende invloed te beredeneren, moest het voor hen toen vaststaan dat er iets groter en machtiger dan de mens bestond. Het wonderlijke is hierbij dat wij overeenkomstige ontwikkelingen van geloof ontdekken op punten van de wereld waartussen toch zover bekend geen contact heeft bestaan. Een tegenstander van deze man, werkende vanuit een wetenschappelijk standpunt, stelde: Wij weten dat er een God moet zijn, want de natuur is duidelijke geprogrammeerd. En waar een program bestaat, moet er ook een programmeur bestaan. Een menselijke denkwijze en een projectie van het menselijk redeneren en denken in de richting van een veronderstelde systematiek van het heelal. Men erkent het vanuit menselijk standpunt uit aanwezigzijn van

een systeem en komt, nog steeds menselijke inhouden en mogelijkheden projecterende, tot iemand die het systeem tot stand heeft gebracht en mogelijk nog steeds in stand houdt. Ik meen dat wij ook hier te maken hebben met een vermenselijken van het geheel waarbij men vanuit de mens redeneert en menselijke samenhangen als zekerheid veronderstelt om het geheel voor mensen aanvaardbaar te maken. Ik zeg u nogmaals: Wanneer er een God is - en voor mij zelf geloof ik daarin, meen ik dit te weten - zal die kosmische Godheid zeker niet iets zijn wat nog in menselijke termen uitdrukbaar is. Ik meen zelfs dat ik, op het ogenblik dat ik God menselijk redelijk aanvaardbaar tracht te maken, ik mijzelf in het werkelijk beleven van die God, of iets van die God, zal frustreren.

God is iets wat je in jezelf ontmoet. Hij zal niet altijd en voor ieder op dezelfde wijze kenbaar zijn of tot uiting komen. Maar hij is kennelijk een bron, waaruit je krachten put, iets wat het je mogelijk maakt verder te gaan. Kortom: voor mij is de werkelijkheid van God een mystieke beleving. En daarom vind ik het vreemd van u te moeten vernemen dat er mensen gezamenlijk om een tafel gaan zitten om te bekvechten over iets, waarvan zij kennelijk weinig of niets af weten, maar waarover zij dan weer wel een duidelijk gevormde mening hebben. Met elkaar het eens worden lijkt mij onmogelijk. Wat is dan het nut van dergelijk gepraat? Te laten horen dat mensen ook op dit punt met elkaar van mening plegen te verschillen? Dat weet je zo ook wel.

Vraag: Hoe kan een geloof dan gezuiverd worden van die al te menselijke voorstellingen?
Antwoord: Wanneer u vraagt hoe geloof gezuiverd kan worden, zo kan ik alleen maar antwoorden dat dit onmogelijk is: de vermenselijkte voorstelling is voor sommige mensen immers het enig aanvaardbare geloof. Men kan de vorm dus niet wegzuiveren, daar zij in sommige mensen als geloofswerkelijkheid leeft. Wat de kerkelijke geloofsformules betreft: de kerkelijke formuleringen zijn in een lange periode tot stand gekomen en hebben een institutionalisering van het geloof veroorzaakt. Een aantasten van de formules zou een ten gronde gaan van de geloofsorganisaties ten gevolge hebben, iets wat men op aarde niet zal willen aanvaarden. Zo er al een zuivering van geloof mogelijk is, kan die dus alleen in de mens zelf tot stand worden gebracht door deze mens zelf. Indien u hier een raad zoekt, zou ik willen zeggen: leg alle dogma's nu eens een keer naast je neer. Wanneer men je zegt dat dit toch werkelijk de waarheid is en dat u daarom die formule moet aanvaarden, zeg eenvoudig: goed hoor, maar mij interesseert het niet. Vraag je eerst eens af wat er nu werkelijk voor jou belangrijk is in het leven en zie, welk antwoord je daarop in de wereld kunt vinden. Tracht dit innerlijk te beleven.

Let wel: ik zeg niet dat u hierbij dient te bidden. Want zelfs de mensen die menen een gebed te zien als iets waarop God antwoord geeft, komen meestal niet verder dan een monoloog waarbij zij sommige frasen spreken uit de naam van God. Realiseer je wat werkelijk voor jou belangrijk is en houd je niet op met de vraag of het toekennen van een dergelijke belangrijkheid nu wel redelijk is. Zeg dan tot jezelf: daar ik dit kan denken, is het zeker dat het in God bestaat, en begin het zo goed mogelijk in en aan jezelf waar te maken. Als gevolg van een dergelijke poging ga je beter begrijpen wat er werkelijk in je leeft en zul je zuiverder alles wat rond je is, gaan aanvoelen en beleven. Dit betekent een vereenvoudiging van je denken waarbij bepaalde grenzen in het gebruikelijke menselijk denken weg komen te vallen. Hierdoor zul je in staat zijn gebruik te maken van mogelijkheden die je wel voelt te hebben, maar die, menselijk gezien, te onredelijk zijn om je mee hezig te houden of over te spreken.

Zo komt men tot een wijze van leven die eigen innerlijk zo volledig mogelijk uitdrukt en een harmonie met het Al mogelijk maakt, welke resulteert in een onbewezen weten dat het zuiverste geloof genoemd kan worden, daar het niet meer vertroebeld wordt door de behoefte, hetgeen innerlijk gevoeld wordt, op een voor eenieder aanvaardbare of begrijpelijke wijze uit te drukken. Wie meent dat dit onchristelijk is, wijs ik op Jezus' uitspraak dat het koninkrijk Gods in je is. Door te handelen en te streven als ik hier voorstel, doe je dus niets anders dan eindelijk dit rijk zoeken, waar het - tenzij men niet in de werkelijkheid van Jezus' woord wenst te geloven - zich werkelijk bevindt. Het antwoord op uw vraag lijkt mij daarom - vanuit mijn standpunt - te luiden:

Leef, zoek in het leven begrip voor al het andere, zonder je ooit tot heerser of slaaf van dit andere te maken. Door je met al het andere te verweven en niet vooral daarvan onderscheiden te gevoelen, kom je tot een erkenning van het leven zoals dit voor jou betekenis heeft en erken je innerlijke waarheden, vaak meer emotioneel dan redelijk, waaruit je werkelijk kunt leven. Hierdoor krijg je innerlijke krachten die de mogelijkheid in zich bergen de juistheid van het innerlijk aangevoelde in je eigen wereld te bewijzen.

Vraag: Iemand zei mij eens dat God het meest nabije is wat er bestaat.

Antwoord: Dit lijkt mij redelijk. Sprekend vanuit mijn eigen geloof zie ik het zo: God is het begin van alle dingen. Niets bestaat dus buiten God, ook ik niet. Alles is deel van God. Alles bestaat voortdurend binnen God en krachtens God, ook wij. Wat kan er dan dichter bij je zijn dan datgene, waaruit je zelf bent opgebouwd?

Vraag: Maar andere werelden hebben dan dezelfde wetten of andere?

Antwoord: Zolang een wereld door ons als werkelijkheid wordt erkend, zullen wij aan de wetten die uit haar structuur voortkomen, gebonden zijn. Op het ogenblik dat een wereld niet langer meer het ons dominerende concept van wereld en leven is, zal er in ons een ander concept van wereld ontstaan waardoor wij een andere wereld als werkelijkheid erkennen, maar daarmee tevens weer gebonden zijn aan de hierin heersen de regels. Maar de in het vorige antwoord gestelde eenheid met God wordt hierdoor niet meer of minder waar.

Vraag: Maar er moet een meerwaardige prestatie mogelijk zijn in de richting van het goddelijke. Dit is misschien Teilhard de Jardin of zo, maar er moeten classificaties denkbaar zijn.

Antwoord: Dit lijkt mij niet geheel redelijk. U zwemt midden in zee en vraagt, welke kant u uit moet gaan om water te vinden. Wanneer u het hebt over "in de richting van het goddelijke", zo neemt u aan dat er een afstand bestaat. Dat is nu juist hetgeen ik vanuit mijn leven en beleven bestrijd. Ik heb u reeds gezegd dat dit geen onderwerp is, waar ik bijzonder blij mee ben. Maar nu ik eenmaal bezig ben, wil ik mijn mening toch wel graag duidelijk maken: of wij ons ervan bewust zijn of niet, wij leven voortdurend in God, zodat er geen afstand is.

U zegt: dit is Teilhard de Jardin. Goed. Maar dat is een denkwijze die uit de aanvaarde godsdienstige filosofie naar voren is gekomen. En in de godsdienst is de afstand tussen mens en God iets wat men kennelijk nodig heeft. Ik kan het trouwens ook begrijpen. Wanneer je een taxibedrijf hebt, moet je niet gaan rijden voor klanten die in hetzelfde huis wonen of van wie de huizen vlak naast elkaar liggen om hen tot elkaar te brengen, zeker niet wanneer je je tarieven hoog stelt en dit contact als enige reden voor je bedrijf beschouwt. En menige kerk gedraagt zich als een soort taxibedrijf dat zielen transporteert naar een eeuwige zaligheid, waarvan zij al lang deel zijn en waarin zij reeds leven, maar waarvan zij zich nog niet geheel bewust zijn.

Maar ik meen dat het zo langzaam tijd wordt om ons aangenaam discours te eindigen. Mijn excuses wanneer ik het onderwerp misschien niet geheel volgens de regels heb behandeld. Ik vind mijzelf geen spreker voor geestelijke onderwerpen ofschoon men mij daar al vaak mee heeft opgescheept. Ik ben misschien wel eens te grappig of te cynisch ten aanzien van dingen die anderen heilig zijn. Maar aan de andere kant meen ik dat iets wat werkelijk heilig is, niet aangetast kan worden, terwijl iets wat wel aangetast kan worden, reeds hierdoor bewijst dat het niet werkelijk heilig is. Daarom hoop ik dat u mijn betoog toch zult kunnen accepteren, zeker wanneer ik u vertel dat alles wat ik gezegd heb over geloof voortkomt uit mijn eigen belevingen, een weergave vormt van mijn eigen overtuigingen en in feite een poging is iets, van hetgeen ik geloof en als zodanig ook leef, te expliceren.

Goedenavond.

ESOTERIE IN DE SFEER VAN DE RECLAME

Goedenavond, vrienden.

Ook het tweede deel van onze bijeenkomst dient aan geestelijke zaken gewijd te worden. Dit betekent voor mij dat ik, om verveling zoveel mogelijk te vermijden, hierover zo nu en dan in de sfeer van de reclame wil gaan spreken.

U lacht om het denkbeeld. Maar laat ons duidelijk zijn: Wanneer u Goethes Faust moet verkopen aan de mensen, dan is het mogelijk te wijzen op waardigheid, dichtkunst en diepere betekenissen. Maar wanneer je veel wilt afzetten, doe je er beter aan het boek te hullen in een kleurige omslag met daarop een schaars bekleed, door een duivel bedreigd meisje. En in uw aanbeveling stelt u: "Demonische machten aan het werk. Bekend geleerde ontvoert maagd. Duel in het duister, de hel breekt los". Dat trekt. En wanneer je de mensen esoterie wilt verkopen moet je ook dit in binnen de tijd passende termen doen. Bijvoorbeeld: Verborgene wegen. U hebt een tijger in uw hart. Mensen vol verscheurende dieren. Bent u verward? De enige uitweg vindt u door onze schriftelijke cursus. Teken nu in tegen tijdelijk gereduceerde prijzen.

Welke tekst belachelijk mag schijnen, maar het daarom nog niet zonder meer is. Want esoterie is uiteindelijk een in jezelf zoeken. En wie in zichzelf zoekt, ontdekt maar al te vaak in zich heel wat monsters, waarmede het maar heel moeilijk zal zijn te leven. Sommige mensen projecteren dergelijke monsters dan naar buiten toe. Het resultaat is dan vaak vechten, zoeken naar een roes, aanvallen van anderen, echtscheidingen enzovoort. Want mensen die met de verborgen waarden van het eigen ik worden geconfronteerd, menen maar al te vaak dat er aan hen toch niets meer te redden is en geven alle streven op, hun onlust wrekende op anderen... Er zijn er ook die onmiddellijk beginnen de monsters te bestrijden.

Wil je echter een beeld hebben van de meest juiste wijze van handelen, dan kun je volgens mij toch maar het beste teruggrijpen naar de oudheid. Toen had men immers van die mooie dodenboeken? Dodenboeken: "De raadselen van de oudheid en het magisch geloof van de Egyptenaren, weergegeven in kleurige beelden en oude illustraties, 5000 jaren oude waarheden", zo zou de reclameman uitroepen. De voorstelling daarin is eenvoudig genoeg: een mens die sterft, reist weg van de wereld waarin hij leeft. Hij wordt geconfronteerd met zuilengalerijen, poorten en trappen. Maar overal op zijn weg vindt hij gevaarlijk gedierte. Slangen bewaken de trappen, leeuwen trachten hen de doorgang bij poorten te beletten. Elke keer wanneer de ziel dergelijke wachters aantreft dient zij het juiste woord te weten, opdat zij hem verder zullen laten gaan, zonder hem aan te vallen. In de boeken komt het juiste woord neer op een magische formule. Maar wanneer wij in onszelf treden en daar allerhande dierlijkheden ontmoeten - en waar is de mens die innerlijk niet doet denken aan de dierenverzameling van Brehm - zo zullen wij ook hier een magisch woord moeten kennen, opdat zij ons niet storen op onze weg naar de kern van ons wezen.

Esoterie berust niet zoals men al te vaak schijnt te denken, op een voortdurend bestrijden van "het kwaad" in jezelf. Zij is eerder een herkennen van de weg of de wegen in jezelf die je voeren kunnen, tot wat je voelt als het goede. Wanneer je iets monsterlijks of dierlijks in jezelf ontmoet, is de magische spreuk eenvoudig: "Jij bent niet wat ik zoek". Zeg dit en ga verder. Bedenk dat de mens die in zich gedurende zijn leven alle kwaad tracht uit te roeien, maar zelden tot iets goeds zal kunnen komen. Maar een mens die voortdurend zijn eigen deugden erkent en waar tracht te maken, houdt maar weinig tijd over, waarin hij het kwade wat in hem leeft, een mogelijkheid tot uiting zou geven. Daarom lijkt mij in de esoterie een van de voornaamste regel te zijn: bestrijd niet te zeer het kwade dat je in jezelf aantreft, maar tracht bovenal voortdurend en bewust te leven met het goede dat in je is.

De vraag die nu rijst luidt natuurlijk: wat is dan wel het goede? Indien wij de reclame willen geloven is eigenlijk alles wat anderen u bieden, goed. De een neemt de grauwe sluier weg van uw ziel, de ander wast u witter dan wit, de derde verteert biologisch actief alle zondevlekken in de mens en een ander middel is misschien weer vrij van alle fosfaten en juist daardoor voor de geestelijke gezondheid zo bevorderlijk. Maar al die middelen hebben eigenlijk maar een enkel werkelijk doel: het bereiken van innerlijke schoonheid, reinheid of zuiverheid: woorden die hoe verschillend ook staan voor één enkel begrip. Dus: hoe bereik je die innerlijke zuiverheid het beste? Ik geloof vooral door datgene in je wat nog zuiver is, uit te breiden. Het is hierbij belangrijk dat je niet speculeert op hetgeen je hoopt te bereiken met je "goed zijn".

Wanneer iemand probeert om heel erg wijs te zijn, zeggende dat hij met die wijsheid de meerdere van alle anderen zal worden, zo toont hij door deze stelling reeds aan hoe dwaas hij in feite is. Want de eenzijdigheid van zijn streven zal hem beletten ooit tot een werkelijke wijsheid te komen. En wanneer iemand redeneert: ik zal maar heel goed leven, want dan kom ik in de hemel, zo kun je wel begrijpen dat zo iemand nooit werkelijk iets goed kan doen, omdat al zijn zogenaamde goedheid in feite niets anders is dan eigen belang. Wanneer je goed bent, iets goeds doet, zo moet je het eigenlijk zonder meer doen zonder bijbedoelingen of verdere overwegingen. Het volgende verhaaltje dat wij overigens al eens eerder hebben gebruikt, illustreert mijn bedoeling.

Er was eens een wonderrabbi die, tegen Gods bevel in, zijn wondermacht gebruikte om een stervende te genezen. Dit gebeurde inderdaad, maar de nacht daarop werd de rabbi bezocht door een engel die hem vertelde dat God hem zijn krachten niet onmiddellijk had willen ontnemen, maar hem als straf voor zijn ongehoorzaamheid uit de eeuwigheid verbannen had en wel voor goed. Toen begon de oude rabbi met zijn waggelbenen en zijn dunne baardje te dansen, alsof hij de grootste vreugde onderging. Daarbij riep hij luidkeels: "Dank U, God, dank U. Nu kan ik eindelijk eens iets doen, omdat ik het nodig vind te doen en niet omdat ik hoop, hiervoor later een loon van U te krijgen". In dit verhaal schuilt een enorme waarheid: Wanneer je de dingen doet om henzelf en niet om wat je er voor jezelf mee hoopt te bereiken, zo kom je tot een veel groter zuiverheid, een grotere eerlijkheid en zul je ook beter zien en begrijpen wat je eigenlijk doet.

Als je in jezelf waarheid wilt zoeken met een bepaald doel, zo zul je jezelf voortdurend misleiden door het doel meer voor ogen te houden dan de waarheid. Maar wanneer je in jezelf alleen maar waarheid zoekt, ben je bereid te constateren en na elke constatering verder te gaan zonder nadere overweging of enig voorbehoud. En zo kom je verder. Lange tijd geleden leefde iemand die men een heilige noemde alleen in de woestijn. Aangezien het een man was die - om in de termen van de moderne psychologen te spreken - leed onder vele complexen en met vele voortdurend onderdrukte begeerten te worstelen had, werd hij voortdurend volgens eigen begrip belaagd door duivelen en demonen die hem voortdurend in verzoeking brachten. Keek de man even op van zijn gebed, dan meende hij al een duiveltje voorzien van alle nadrukkelijke vrouwelijke kenmerken die hij zich maar voor kon stellen, voorbij te zien gaan. Wendde hij zich beslist af, zo aanschouwde hij reeds een veelarmig monster dat aan kwam stormen om hem in de armen van een liefvallige duivelin te werpen. U begrijpt dus dat deze kluizenaar voortdurend bezig was met zijn bekoringen te worstelen. En de mensen noemden hem heilig, omdat hij, naar hij beweerde, steeds weer alle bekoringen wist te weerstaan. Maar toen de man doodging en voor de hemelpoort verscheen vroeg men hem allereerst: "Wat heb je in je leven voor goeds gedaan?" En toen moest hij beschaamd antwoorden: niets, want ik ben mijn gehele leven lang bezig geweest te worstelen tegen het kwaad.

Ook dit verhaaltje bevat een lesje: Wij kunnen ons beter niet al te veel bezig houden met alle dingen die ons inziens beter niet zouden of kunnen gebeuren. Laten wij ons eerst maar eens bezighouden met de dingen die volgens ons moeten gebeuren en waaraan wij zelf iets kunnen doen. Zoals wij er beter aan doen ons niet al te veel bezig te houden met de vele mogelijkheden in onszelf waardoor wij tot iets zouden kunnen worden dat wij liever niet zouden zijn. Laat ons

eerst al het goede eens meer aan onszelf waarmaken zoals het in ons aanwezig is. In oude voorstellingen van de levensboom trekken zich van punt tot punt, van letter tot letter de lijnen die wegen zijn. Elke letter, stengel, is op zich een weg. Het gehele leven is, - zo maakt het beeld duidelijk, - leren. Wie te angstig wil voorkomen dat hij een verkeerde weg inslaat, zou wel eens veel te lang stil kunnen blijven staan.

Een oude kabalist heeft dan ook gezegd: wij allen gaan langs de paden van de boom des levens. Wij allen worstelen in de aarde en groeien, tot onze top de hemel bereikt. Laat ons dan groeien en niet bovenal ons afvragen wat ons eigenlijk doet groeien. Hij had gelijk. Wanneer je bij je tocht in eigen innerlijk leven je voortdurend afvraagt hoe en waarom, dan breng je het meestal niet ver. Wanneer je je gehele wezen in onderdelen ontleedt om te zien hoe het eigenlijk zou moeten zijn, dan kun je de delen later wel weer in elkaar zetten. Maar wat krijg je dan? Een product als dat van Frankenstein: een monster, samengeknutseld uit dode onderdelen, niet dood en niet werkelijk levend meer. Wat je bovenal nodig hebt, is leven. En dat betekent dat je niet jezelf moet gaan zitten ontleden, maar juist dit leven de mogelijkheid moet geven zich aan je te openbaren. Het is niet zo belangrijk in jezelf te zoeken naar een enkele en zeer bepaalde waarheid, maar wel belangrijk, de waarheid te erkennen van alles wat in je leeft. De diepere inhoud der dingen moet je niet trachten te construeren, maar je moet ze eenvoudig op je af laten komen, tot zij waar wordt voor jou.

Dan is er nog iets: je kunt natuurlijk aan esoterie doen. Vele mensen dóen dit inderdaad. Maar al te vaak komt er voor deze mensen een ogenblik dat zij zeggen: alleen wat ik in mij erkend heb, is nog van belang, alles wat in de wereld buiten mij staat, is niet meer belangrijk. Maar kun je dan met de binnenkant verder leven wanneer de buitenkant dood is? Kun je als mens je delen in een afzonderlijke geest en een afzonderlijk lichaam die geen werkelijke relatie meer met elkaar kennen. Het zou zeker gemakkelijker zijn. Maar het gaat nu eenmaal niet. De ziel, waarmee je bezig bent, waar je mee worstelt, leeft nu eenmaal mede in je lichaam. Al wat het lichaam doet, heeft mede invloed op de ziel, de geest; het lichamelijke stimuleert geestelijke processen, doet veranderingen van besef ontstaan en bepaalt zelfs de mogelijkheid om beelden en associaties te ontvangen op mentaal vlak waardoor je als mens eerst deel kunt hebben aan de innerlijke processen.

Daarom is ware esoterie in zekere zin gelijktijdig ook exoterie, want het is tevens het uitdragen en waarmaken van alles wat je in jezelf erkent. Ik zou willen zeggen: de juist toegepaste esoterie is het enig werkelijk volledige leven. Regelmatig elke dag een dosis en u wordt steeds jonger en veerkrachtiger. De kwalen van de ouderdom kwellen u niet meer en de eeuwige zaligheid is u reeds gegeven. Hiermede giet ik een waarheid in reclametermen, want hoe je ook gaat en waar je ook bent, je draagt jezelf mee én de wereld beïnvloedt je. De waarheid die je in jezelf vindt, kun je in alle wereld kenbaar maken en daar geeft zij je dan de weerkaatsing van wat je werkelijk bent, helpt je ook te begrijpen wat er werkelijk in je leeft.

Wie de werkelijkheid in zich heeft gevonden, werkt waarschijnlijk met symbolen, omdat hij het niet anders kan uitdrukken. Maar hij vindt het groot arcanum, het grote geheim, en wordt sterk en jong wanneer hij in zich het Al ontdekt dat buiten hem reeds bestaat. Het grote geheim omvat de werelden van het Al én de geestelijke werelden, waarvan een stoffelijke wereld uiteindelijk maar een reflectie is. In jezelf kom je tot het erkennen van de eigenschappen die in je bestaan. Je ontdekt dat je werelden, de goede zowel als de kwade, niet veel meer zijn dan symbolen voor een geestelijke werkelijkheid, waartoe je behoort. Er komt een ogenblik waarop je zult beseffen dat alle schijnbare vastheid van stof, ruimte, tijd, vorm niets anders is dan een droom, voortgekomen uit een werkelijkheid van leven die gelijktijdigheid en alomvattendheid verbindt aan persoonlijkheid.

Wanneer je dit punt bereikt, ben je misschien ook zover dat je eindelijk kunt spreken met je God dat de hogere krachten voor jou een verstaanbare stem krijgen en de krachten die je uitzendt naar het onbekende, niet slechts als vage echo tot je terugkeren, maar dragers worden

van begrip en verstaanbaar wordt. De werkelijke esoterie met zijn hoogste geheimen is een aanvulling waartoe je komt, omdat je geleerd hebt jezelf te aanvaarden. Zolang je jezelf blijft verwerpen, geheel of een klein deel, zo ontken je ook de mogelijkheden die in je liggen, grotendeels. Maar zodra je geleerd hebt jezelf te aanvaarden zoals je bent, en toch een gerichtheid in die aanvaarding te vinden, bereikt men het werkelijke doel van elke esotericus. Want dan erken je eigen deelgenootschap in het geheel van tijd, worden theorieën ofwel werkelijkheden dan wel onmogelijkheden die wij niet meer kunnen aanvaarden. Dan groeien wij innerlijk naar een waarheid die alles omvatten kan, ook onszelf zoals wij zijn, met alle kwalen, feilen en goede mogelijkheden.

En dit is alles wat ik u hierover kort wilde voorleggen. Het klinkt misschien wat zwaarwichtig? Onthoud dan maar - ik spreek weer reclame taal -: in de diepzinnigheid van dit betoog ligt de openbaring voor de lezer van de vele mogelijkheden die hij zelf bezit. Hieruit ontstaat voor eenieder, in samenwerking met hetgeen onze uitgeverij nog zal publiceren in komende maanden, een geheel omvattend beeld van alle esoterie te verwerven.

Goedenavond.

d.d. 12 maart 1971